

ภาคผนวก ข

กระบวนการซื้อขายหลักทรัพย์และการชำระราคา

1. กระบวนการซื้อขายหลักทรัพย์

การซื้อขายหลักทรัพย์เป็นธุรกรรมที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้ถือหลักทรัพย์รายหนึ่ง ไปยังอีกรายหนึ่ง โดยผู้ถือหลักทรัพย์เดิมเมื่อขายหลักทรัพย์แล้วสถานะความเป็นเจ้าของหลักทรัพย์ที่ขายจะถูกโอนไปยังผู้ถือหลักทรัพย์รายใหม่ ขณะเดียวกันผู้ถือหลักทรัพย์รายใหม่ก็จะชำระราคาค่าซื้อหลักทรัพย์นั้นให้กับผู้ถือหลักทรัพย์รายเดิมเป็นการตอบแทน โดยโครงสร้างการซื้อขายหลักทรัพย์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน

1) การตกลงซื้อขาย

ผู้ต้องการถือหลักทรัพย์และผู้ถือหลักทรัพย์สามารถกระทำการตกลงซื้อขายกันโดยตรงหรือกระทำโดยผ่านคนกลาง (บริษัทหลักทรัพย์) แบบ Over The Counter (OTC) หรือกระทำโดยผ่านคนกลางในตลาดหลักทรัพย์ ตามวิธีการและเงื่อนไขของระบบการซื้อขายที่ตลาดหลักทรัพย์แต่ละแห่งกำหนดไว้

2) การชำระราคา

การชำระราคาค่าซื้อของผู้ซื้อให้กับผู้ขายตามมูลค่าและราคาที่ตกลงซื้อขายอาจจะกระทำกันโดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย หรือกระทำโดยบริษัทหลักทรัพย์ในฐานะตัวแทน/นายหน้าให้กับผู้ซื้อและผู้ขายตามวิธีการและเงื่อนไขของระบบชำระราคาที่สำนักหักบัญชีของแต่ละตลาดหลักทรัพย์กำหนดไว้ และบริษัทหลักทรัพย์นั้น ๆ รับชำระราคากับผู้ซื้อและผู้ขายอีกทอดหนึ่ง

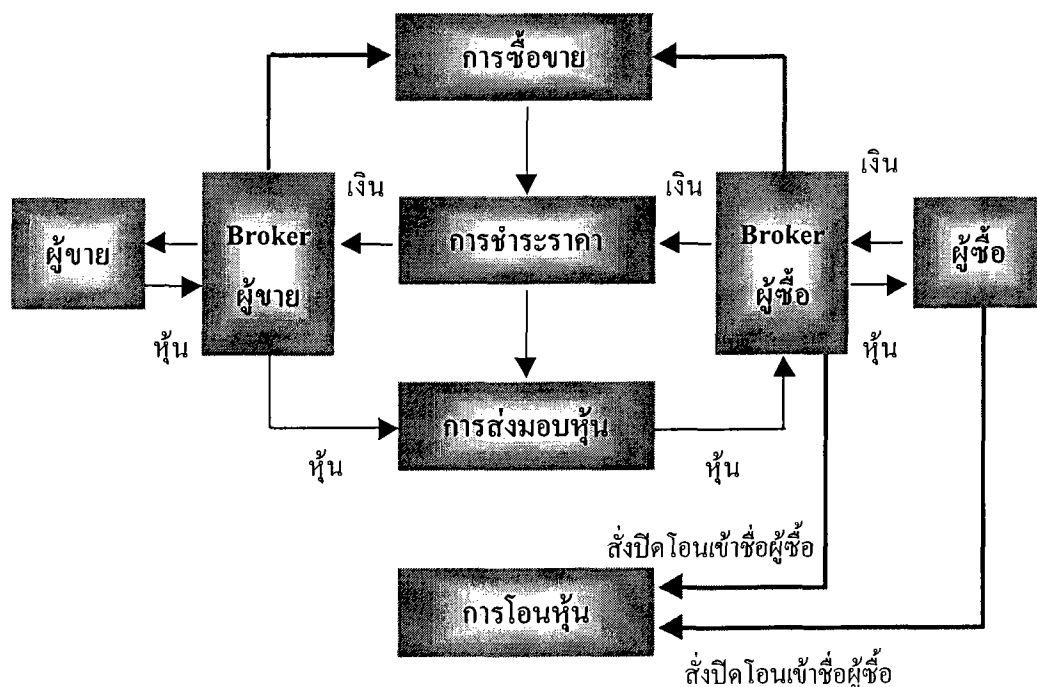
3) การส่งมอบหลักทรัพย์

การส่งมอบหลักทรัพย์ที่ขายของผู้ขายให้กับผู้ซื้อตามจำนวนที่ตกลงซื้อขายกัน ซึ่งอาจจะกระทำโดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย หรือกระทำโดยบริษัทหลักทรัพย์ในฐานะตัวแทน/นายหน้าให้กับผู้ซื้อและผู้ขาย ตามวิธีการและเงื่อนไขของระบบการส่งมอบหลักทรัพย์ที่สำนักหักบัญชีของแต่ละตลาดหลักทรัพย์กำหนดไว้ และบริษัทหลักทรัพย์นั้น ๆ ส่งมอบ-รับมอบหลักทรัพย์กับผู้ซื้อและผู้ขายอีกทอดหนึ่ง

4) การโอนหลักทรัพย์

หลังจากที่ผู้ซื้อเมื่อได้รับมอบหลักทรัพย์แล้ว ผู้ซื้อสามารถขอไปจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อผู้ถือหุ้นกับนายทะเบียนหุ้นเป็นชื่อของผู้ซื้อเพื่อให้ผู้ซื้อได้รับสิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นโดยสมบูรณ์

โครงสร้างการซื้อขายหลักทรัพย์

ที่มา: สถาบันพัฒนาบุคลากรธุรกิจหลักทรัพย์

2. รูปแบบการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์

การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ ในโลกเป็นตลาดการประมูล (Auction Market) โดยเลือกใช้วิธีการของระบบซื้อขายหลักทรัพย์ แบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ 1) Verbal Negotiation 2) Post on Board และ Matching ซึ่งมีทั้ง Manual Matching และ Automatic Order Matching (AOM) สำหรับประเทศไทย ตั้งแต่เริ่มเปิดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและมีการตกลงซื้อขายกันครั้งแรกเมื่อ 30 เมษายน 2518 จนถึง 30 มีนาคม 2534 ได้เลือกใช้วิธีการซื้อขายแบบ Post on Board และตั้งแต่ 31 มีนาคม 2534 เป็นต้นมาจึงได้เปลี่ยนวิธีซื้อขายเป็นระบบ Matching แบบ Automatic Order Matching (AOM) และเรียกชื่อระบบซื้อขายนี้ว่า "ASSET" ซึ่งมาจาก Automatic System for Stock Exchange of Thailand

3. การส่งคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

การส่งคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์โดยทั่วไปลูกค้าของบริษัทหลักทรัพย์สามารถส่งคำสั่งซื้อขายได้ 3 วิธี ดังนี้

- 1) ส่งด้วยตนเองที่ห้องค้าหลักทรัพย์โดยกรอกใบคำสั่งซื้อขายพร้อมลงชื่อกำกับ

- 2) ส่งทางโทรศัพท์ โดยโทรหาเจ้าหน้าที่การตลาดที่ดูแลบัญชีให้
- 3) ส่งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่บริษัทกำหนดขึ้น เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต หรือระบบ on-line เป็นต้น

คำสั่งดังกล่าวจะถูกส่งต่อไปยังตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเปิดทำการวันจันทร์-วันศุกร์ ยกเว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์และวันหยุดธนาคาร โดยเปิดทำการซื้อขายวันละ 2 รอบ รอบแรกตั้งแต่เวลาเปิดที่ได้จากการสุ่มเลือกเวลา ในช่วงเวลา 9.55-10.00 น. จนถึงปิดตลาดภาคเช้า 12.30 น. และรอบที่สองตั้งแต่เวลาเปิดที่ได้จากการสุ่มเลือกในช่วง 14.25-14.30 น. จนถึงปิดตลาดที่ได้จากการสุ่มเลือกเวลาในช่วง 16.35-16.40 น. และยังเปิดให้มีการซื้อขายนอกเวลาทำการเพิ่มขึ้นอีก 20-25 นาที นับตั้งแต่เวลาเปิดทำการซื้อขายประจำวันที่ได้จากการสุ่มเลือกจนถึงเวลา 17.00 น. ด้วย

4. การชำระราคาและการส่งมอบหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

เมื่อสิ้นสุดการซื้อขายหลักทรัพย์ในแต่ละวัน บริษัทหลักทรัพย์จะออกไปยืนยันการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีผล (Execution) และส่งให้ลูกค้าเพื่อยืนยันว่าลูกค้าได้ซื้อหรือขายหลักทรัพย์กับบริษัทจริงและเป็นจำนวนเท่าใด รวมถึงเพื่อให้ลูกค้าทราบถึงภาระที่ลูกค้าจะต้องชำระค่าซื้อหรือขายให้แก่บริษัท

การชำระราคาค่าซื้อขายหลักทรัพย์ระหว่างบริษัทหลักทรัพย์กับลูกค้า โดยปกติจะใช้วิธีหักลบกลบหนี้ค่าซื้อและค่าขายในแต่ละวันแล้วให้ลูกค้ารับหรือจ่ายเฉพาะส่วนต่าง โดยกรณีซื้อลูกค้าจะต้องชำระค่าซื้อภายใน 3 วันทำการถัดจากวันที่ซื้อ (T) และบริษัทจะลงบัญชีรับฝากหุ้นที่ซื้อในบัญชีลูกค้าในวันที่ T+3 แต่ถ้าหากลูกค้าประสงค์จะรับมอบหุ้น บริษัทจะส่งมอบหลักทรัพย์ภายใน 4 วันทำการถัดจากวันที่ซื้อ (T+4) และในกรณีขาย บริษัทจะชำระเงินให้ลูกค้าในวันทำการที่ 3 ถัดจากวันที่ขาย ส่วนลูกค้าจะต้องส่งมอบหลักทรัพย์ให้บริษัทภายใน 12.00 น. ของวันทำการถัดจากวันที่ขาย (T+1)

สำหรับการชำระราคาและการส่งมอบหลักทรัพย์ทุกรายการระหว่างบริษัทหลักทรัพย์กับบริษัทศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด จะต้องดำเนินการภายในวันทำการที่ 3 ถัดจากวันที่เกิดรายการ ทั้งนี้บริษัทศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ฯ เป็นบริษัทย่อยของตลาดหลักทรัพย์ฯ และทำหน้าที่เป็นสำนักหักบัญชีและศูนย์รับฝากหลักทรัพย์แต่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และยังเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์ให้บริษัทส่วนใหญ่ที่มีหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ด้วย